

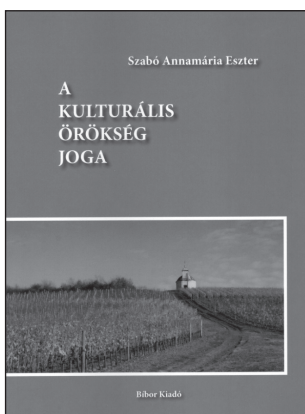
DR. GYERGYÁK FERENC

FŐTANÁCSADÓ

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALA

Gondolatok Szabó Annamária Eszter: *A kulturális örökség joga* című könyvéről

„A kulturális örökség joga” című kiadvány célja a közigazgatási jog különös részét képező terület bemutatása, amelynek során a szerző abból a hipotézisből indul ki, hogy a 2001-ben kialakított szabályozás korszerű, a nemzetközi egyezményeknek megfelelő megoldást alakított ki. A feldolgozott téma aktuálisát az adja, hogy az Alaptörvény hatályba lépé-

sét követően elemzi a releváns jogi szabályozást, a gyakorlati jogalkalmazás tapasztalatait és az Alkotmánybíróság jogszabály-értelmező tevékenységét, és ezek együttes figyelembevételével értékeli a kulturális örökség jogszabályban biztosított védelmének hatékonyságát, és ilyen módon tárja fel az esetleges hibákat, hiányosságokat. A munka amellet, hogy a kulturális örökségvédelem jogi szabályozását – komplex módon – elemzi, értékeli, feltárja a szabályozási problémákat, hiányosságokat és azokra de lege ferenda megoldási javaslatokat dolgoz ki. A kulturális örökség joga elsősorban a közigazgatási jogba tartozik, ám más jogágakat is érint, ennek megfelelően a szerző foglalkozik a téma büntetőjogi, polgári jogi, alkotmányjogi, nemzetközi jogi, európai jogi kérdéseivel is.

A teljesség igénye nélkül, néhány jelentős **kérdést kiemelve** foglalkozik a szerző: a régészeti lelőhelyek és műemlékek védetté nyilvánítási eljárásának fórumrendszere; a kulturális javak védelmének büntetőjogi háttere: a hamisítás megítélésével a hazai jogrendszerben; az illegális műtárgy kereskedelem elleni küzdelemmel; a magyar világörökségi helyszíneket fenyegető problémák, különös tekintettel a kultúrtáj kategóriában világörökségi védettséget nyert területekre.

A kutatómunka során egyrészt előnyt, ugyanakkor hátrányt is jelenthetett, hogy az örökségvédelemmel kapcsolatos

joganyag kutatása a szakirodalomban hosszú idő óta meglehetősen periférikus volt, a kifejezetten ezzel a témával foglalkozó munkák alig voltak fellelhetők. Éppen ezért e munka hiánypótló jellegű és a továbbiakban számos más kutatás alapja lehet.

Az első részben a kulturális örökségvédelem, kulturális igazgatás és kulturális jog fogalmának meghatározásával foglalkozik a szerző, **az** elméleti megalapozás során abból indul ki, hogy a kulturális örökségvédelem igazgatása a kulturális igazgatás egyik részterülete. Ezért bemutatja a kulturális igazgatás szervezeti rendszerével kapcsolatos – a szakirodalomban rendelkezésre álló – álláspontokat, kiegészítve azt saját véleményével. Definiálja a kulturális örökségvédelem, valamint a kulturális igazgatás fogalmát. Az elméleti kérdések körében a kulturális joganyag változását is elemzi az 1990-es évektől napjainkig, és ennek tükrében határozza meg a kulturális jog mibenlétét.

A második rész a kulturális örökségvédelem történeti kialakulását mutatja be nemzetközi, majd hazai viszonylatban. Az ismertetést a kulturális örökségvédelem európai fejlődésével kezdi: összehasonlító jogi módszer segítségével részletesen elemzi a francia, az olasz és a görög műemlékvédelem fejlődését, francia és angol nyelvű forrásmunkákra támaszkodva. Az európai fejlődés bemutatását követően foglalkozik a hazai intézményes örökségvédelem kialakulásával. E történeti fejlődés bemutatása az örökségvédelem egyes részterületeinek, azaz a régészeti örökség, a műemlékvédelem és az ingó kulturális javak fejlődésének külön pontokba szedésével történik.

Az elméleti és történeti megalapozást követi a harmadik részben a hatályos jogi szabályozás bemutatása és elemzése. Fontos, hogy a szerző megvizsgálja: a jogi szabályozás mennyire áll összhangban a nemzetközi szerződésekbe, az Európai Unió szabályozásába foglaltakkal, illetve az Unió fejlett kulturális örökségvédelmi rendszerrel rendelkező tagállamok szabályozásával. A kulturális örökségvédelem három nagy részterületet foglal magába: a régészeti örökség védelmét, a műemlékvédelmet és az ingó kulturális javak védelmét.

E három témakör jogi szabályozását külön-külön vizsgálja, mutatja be, miközben igyekszik kiemelni a szabályozásban megjelenő hasonlóságokat és eltéréseket egyaránt. Elsősorban a hatályos joganyag vizsgálatára szorítkozik, amely mellett részletesen bemutatja a témát érintő alkotmánybírói gyakorlatot. Az elemzett alkotmánybírói határozatok befolyást gyakoroltak a jogalkotásra is. Ebben a fejezetben foglalkozik a kulturális javak védelmére szolgáló állami – hatósági eszközök – bemutatásával, valamint a kapcsolódó büntetőjogi rendelkezések kritikai elemzésével.

Majd az európai kulturális eszme kialakulásától indulva mutatja be a kultúra szerepének változását egészen addig, amíg a kulturális igazgatás, illetve a közös európai kulturális örökség megővése az Európai Unió egyik fontos célkitűzésévé vált. Az Unió szintű szabályozásban több rendelet és irányelv is foglalkozik a kulturális örökséghez tartozó javak megővésével.

A jogi szabályozás bemutatását követően a negyedik részben a kulturális feladatokban részt vevő szervek rendszerét tekintette át. A hangsúlyt a kulturális örökség védelmében részt vevő közigazgatási szervek jogállásának, feladatainak és eljárásának elemzésére helyezi, emellett vizsgálja az örökségvédelem érdekében tevékenykedő civil szervezetek szerepét is.

A következő részben az Európai Unió szabályrendszerén keresztül mutatja be a szerző, miként jelent meg a történelemben az Európai Uniói, mint kulturális közösség és hogyan végi az Európai Unió, illetve tagállamai közös kulturális örökségünket.

Szabó Annamária Eszter a könyv utolsó részében nagy hangsúlyt fektet a kulturális örökségvédelemhez, illetve annak részterületeihez kapcsolódó nemzetközi egyezmények tárgyalására. A nemzetközi dokumentumok közül a Világörökségi Egyezményre különösen nagy hangsúly kerül, elsősorban azért, mert Magyarországon napjainkra számos világörökségi helyszín található. Röviden bemutatja a világörökség listán szereplő, kulturális értékük alapján védelembe részesített területeket. A kultúrtájként világörökséggé nyilvánított Tokaj-hegyalja konkrét helyzetét elemezve rávilágít azokra a nehézségekre, amelyek részben a még kiforratlan jogi szabályozás, másrészt a köztudat tájékoztatatlanságának eredményéből fakadnak.

A könyv kapcsán rá kell mutatnunk arra is, hogy az Alaptörvény és ahhoz kapcsolódó törvények, valamint végrehajtási rendeletek a kulturális igazgatás területén is lényeges változást hoztak. Ezek közül kiemelendő, hogy az Alaptörvény önálló cikket – *P) cikk* – szán a kulturális örökség védelmének, valamint a világörökség védelméről egyedülálló módon önálló törvény született. A szerző hiánypótló módon mutatja be, elemzi e változásokkal a hatályos joganyagot, maradéktalanul feldolgozza a nemzetközi szerződések által vállalt kötelezettségeket.

„*A kulturális örökség joga*” című könyv – e témában hiánypótló műként – hasznos ismereteket tartalmaz, amelyek további kutatások alapját képezhetik, valamint felhasználható a közigazgatási jog különös részének oktatása során.